

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra právních oborů, řízení a ekonomiky

Bakalářská práce

Účinná lítost v trestním právu

Vypracovala: Šárka Molzerová
Vedoucí práce: JUDr. Ing. Daniel Prouza Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Tématem předložené práce je účinná lítost v trestním právu. Účinná lítost je jeden z důvodů zániku trestní odpovědnosti. Cílem zákonodárce je motivovat pachatele, aby zamezil, nebo napravil škodlivý následek. Zákon stanoví přesné podmínky, za jakých je možné dosáhnout zániku trestného činu.

Právní systém České Republiky rozeznává účinnou lítost obecnou a zvláštní. Obecná účinná lítost je definována v ustanovení § 33 trestního zákona. Podmínky obecné účinné lítosti jsou přesně definovány a vztahují se pro všechny trestné činy uvedené v ustanovení § 33. Zvláštní účinná lítost je specifická v tom, že si stanovuje u několika trestných činů jiné a méně přísné podmínky.

Začátek práce je zaměřen na historický vývoj zániku trestnosti účinnou lítostí. Samotné kořeny trestního práva sahají až k právu římskému. Již zde existovala jistá podoba trestního zákoníku, i když se zaměřovala především na ochranu náboženských vztahů. Obsahem práce je i stručný náhled do středověku a následně do novověku.

Klíčovým momentem v historickém vývoji je zákon č. 117 z roku 1852 ř. z., trestní zákon. V tomto zákoně se poprvé objevuje zánik trestnosti formou účinné lítosti, jako zvláštní způsob zániku trestní odpovědnosti. Účinná lítost se ani v pozdějších právních úpravách v podstatě nezměnila. Vznik této problematiky sahá do 19. století.

V další části práce jsou definovány podmínky jak účinné lítosti obecné, tak účinné lítosti zvláštní. Obecné podmínky platí u taxativně vyčtených činů. Tyto podmínky jsou obsahem druhé části práce. Věnuji se i zvláštní podobě účinné lítosti, a tak i speciálním podmínkám, které s sebou přináší.

Mimo trestní zákoník s obecnou právní úpravou jsou zakotveny v české právní terminologii i speciální zákony. Takové zákony mají před obecným právním předpisem aplikační přednost. Speciálním zákonem se rozumí zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Oba právní předpisy budou v této práci rozebrány. I v těchto zákonech se objevuje zánik trestnosti účinnou lítostí, ovšem za jiných podmínek. Obsahem této práce jsou i podmínky účinné lítosti ve speciálních právních úpravách.

Účinná lítost má procesněprávní účinky, např. pokud vyjde najevo, že pachatelova trestní odpovědnost zanikla z důvodu účinné lítosti, soud zastaví trestní stíhání. Další procesněprávní účinky budou taktéž rozebrány v této práci.

Závěrečná část práce je věnována porovnání účinné lítosti s některými sousedními státy České republiky. Zánik trestnosti je porovnáván s trestněprávní úpravou ve Slovenské republice, Rakousku a konečně v Polsku. Tyto státy byly zvoleny vzhledem k společnému historickému vývoji práva ve střední Evropě. Účinná lítost je zakotvena v trestním zákoníku všech zmíněných států. Nejpodobnější úprava vzhledem k České republice je ve Slovenské republice, která je téměř totožná.

Klíčová slova: trestní právo, trestní zákoník, účinná lítost, zánik trestní odpovědnosti.

Abstract

The topic of this diploma work is an effective repentance in criminal law. Effective repentance is one of the reasons for extinction of punishability. The goal of a lawgiver is to motivate offender to prevent or restify damaging consequence. The law provides exact conditions for extinction of a crime.

In a law system of the Czech Republic there is effective repentance general and specific. The general effective repentance is defined in § 33 of The Criminal Code. Conditions of general effective repentance are exactly defined and apply for all crimes listed in § 33.

The beginning of my diploma work is focused on a historical development of extinction of criminal liability by effective repentance. Essences of criminal law appear even in Rome law. Even there had already existed certain kind of The Criminal Code although it was focused mostly on protection of religious relationships. There is also a preview into a Middle Age and then also into modern times.

The key moment in history development is a criminal code no. 117 from 1852 ř. z.. Extinction of criminal liability by effective repentance here appears for the first time as a special Effective repentance. Effective repentance has not changed even in antecedent legislations. Origin of this issue dates back to 19th century.

In the next part of this work there are defined conditions of effective repentance general and effective repentance special. General conditions apply for specific crimes. There is also mentioned special effective repentance and thus also special conditions applied to it.

Outside of The Criminal Code with a general law adjustment there are also a special acts in czech law terminology. These acts have higher priority than general law regulations and they are youth criminal justice act and act of crime liability of legal persons. Both acts will be discussed in other part of this work. Extinction of criminal liability by effective repentance appears in these acts as well, but under different conditions. Conditions of effective repentance in special law regulations are mentioned in other part.

Effective repentance has procedural consequences, for example, if it shows up that criminal liability of an offender vanished for effective repentance the judge will stop the prosecution. The following part of my work will be devoted to other procedural consequences.

The final part of my diploma work is devoted to a comparison of effective repentance to some of the neighbour countries of the Czech Republic. Extinction of criminal liability in Slovak Republic, Austria and also in Poland. These countries were selected for a common historic law development in Central Europe. Effective repentance is part of the Criminal Code of all of these countries. The most common law adjustment to the law of the Czech Republic is in Slovak Republic and is almost identical.

Keywords: Criminal law, Criminal code, Effective repentance, Extinction of punishability.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 4. 2015

.....

Šárka Molzerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce panu JUDr. Ing. Danieli Prouzovi Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady, které přispěly k vypracování této práce.

Obsah

1. Úvod	10
2. Historie	11
2.1 Obecný výklad	11
2.2 Zákon č. 117 z roku 1852 ř. z., trestní zákon.....	12
2.3 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákoník	16
2.3.1 Obecná účinná lítost.....	17
2.3.2 Zvláštní účinná lítost.....	18
2.4 Zákon č. 140/1961Sb., trestní zákoník	18
2.4.1 Obecná účinná lítost.....	19
2.4.2 Zvláštní účinná lítost.....	20
3. Zánik trestnosti a účinná lítost	21
3.1 Zánik trestnosti obecně	22
3.2 Obecná účinná lítost.....	24
3.3 Zvláštní případy účinné lítosti	27
3.3.1 Zanedbání povinné výživy	27
3.3.2 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby	29
3.3.3 Účast na organizované zločinecké skupině.....	30
4. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže	32
4.1 Obecný výklad	32
4.2 Podmínky účinné lítosti	33
5.1 Obecný výklad	36
5.2 Podmínky účinné lítosti	36
6. Procesní důsledky účinné lítosti	42
7. Zahraniční právní úprava	44
7.1 Slovensko.....	44
7.1.1 Účinná lítost	45
7.1.2 Zvláštní účinná lítost.....	46
7.2 Rakousko	48
7.2.1 Obecná účinná lítost.....	48
7.2.2 Zvláštní účinná lítost.....	49
7.2.2.1 Trestné činy proti majetku	50
7.2.2.2 Trestné činy proti životnímu prostředí.....	50
7.2.2.3 Trestné činy proti pravosti certifikátů a důkazů.....	51

7.2.3.4 Trestné činy proti bezpečnosti manipulace s penězi, cennými papíry, razítky a bezhotovostními platebními prostředky	51
7.2.2.5 Velezrada a další útoky proti státu	52
7.2.2.6 Trestné činy proti výkonu spravedlnosti	53
7.3 Polsko.....	54
8. Závěr	55
9. Seznam použité literatury	57

1. Úvod

Trestní právo je součástí právního řádu České republiky a řadíme ho mezi právo veřejné. Úkolem trestního práva je chránit práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky. V některých případech dává zákonodárce přednost ochraně zmíněným zájmům před potrestáním pachatele trestného činu. Tento soubor práv je znám jako účinná lítost.

Účinná lítost je jedním z důvodů zániku trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin. Zánikem trestní odpovědnosti v důsledku účinné lítosti se sleduje ochrana některých důležitých společenských zájmů, vztahů a hodnot před škodlivými následky, které lze zamezit nebo napravit i po dokonání trestného činu. K rozhodnutí zamezit nebo napravit škodlivý následek spáchaného činu je pachatel veden slibem beztrestnosti, tj. zánikem jeho trestní odpovědnosti, která vznikla jako důsledek spáchaného trestného činu.¹

Cílem této práce je vysvětlení podstaty účinné lítosti jako důvodu zániku trestní odpovědnosti, její postavení v trestním právu, její rozšíření ve vybraných evropských státech a pohled na tuto problematiku v historickém vývoji. Stěžejním bodem je však právní úprava problematiky účinné lítosti v České republice.

Tento text je vypracován na základě studia a analýzy odborných informačních zdrojů a legislativy, který může sloužit studentům jako ucelený přehled o tématu účinné lítosti a může být využit při výuce, může však být i přínosem pro širokou veřejnost.

---

¹ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2 vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 442. ISBN 978-80-7400-428-5.

2. Historie

2.1 Obecný výklad

První zmínky o trestním právu je možné nalézt již v římském právu. Vývoj římského trestního práva je velmi úzce spjat s římskými ústavními dějinami a tedy i politickým vývojem římského státu. Římské trestní právo nejstarší doby se omezovalo především na ochranu náboženských vztahů. Trestné činy nebyly tehdy dokonce primárně považovány za útok na život, zdraví, majetek jednotlivce, nebo stát, ale byly chápány především jako porušení jakési smlouvy mezi bohy a lidmi.² Za zlomový okamžik je považován Zákon dvanácti desek. Tento zákon přináší vymezení způsobu souzení zločinců a vymezení druhů trestů. Například deska sedm s názvem Zločiny nese, jak už název napovídá, taxativní výčet zločinů. Dalšími změnami prošlo trestní právo s prosazením náboženství, konkrétně křesťanství. Stát považoval toto náboženství jako státní v celé Římské říši. Objevují se nové zákony v oblasti náboženství, jako je trestání vyznavačů neortodoxních věroučných názorů.

V Římském právu se setkáváme s určitými normami, které platí dodnes. Ovšem s tématem účinné lítosti, tedy s formou zániku trestní odpovědnosti, se zde zatím neseznamujeme.

V raném středověku si stát osvojil obyčeje společnosti. Takové obyčeje byly ovšem posuzovány v prospěch šlechty. Tedy trest za porušení normy byl odstupňován podle toho, kdo byl objekt, nebo který subjekt trestný čin spáchal. České trestní právo zná tedy již v době předhusitské řadu deliktů, které ohrožují jak život, zdraví, čest a důstojnost člověka, tak i feudální vlastnictví, bezpečnost státu či panovníka.³ Stará česká terminologie sice stále ještě postrádá výraz pro trest a stále ho ještě nazývá pomstou, ale přece jen se začíná prosazovat nová koncepce, v níž se stará odplata začíná nahrazovat trestem, který vyjadřuje již zájem celé společnosti, či vládnoucí vrstvy a má

---

² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995. S 317. ISBN 80-7179-031-1.

³ MALÝ, L., et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2003. S 145. ISBN 80-7201-433-1.

výrazně odstrašující úlohu.⁴ Za zakladatele středověké trestněprávní teorie se obecně považuje Tomáš Akvinský. Jeho učení tkvělo především v odstrašení.

V období feudalismu byl pro naše země důležitý zákoník Marie Terezie vydaný pod názvem *Constitutio criminalis Theresiana* v roce 1768, známý pod názvem Útrpné a hrdelní právo. Zajímavou součástí tohoto zákona byla tzv. tortura. Jednalo se o právně vymezené mučení, které mělo sloužit jako donucovací prostředek k přiznání viny obviněného. V roce 1776 byla tato drastická metoda mučení nejvyšším rozhodnutím zakázána.

Rozhodující přelom přináší Josef II. s Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech z roku 1787. Při stanovování trestu vychází ze zásady úměrnosti. Objevují se zde rozdíly mezi přísnostmi trestu podle společenské nebezpečnosti. Zákoník se snažil pachatele převychovat, proto je zde kladen velký důraz na tresty tělesné. Poprvé zde dochází k naplnění zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*.

V roce 1796 byla předložena nová osnova trestního zákoníku. V témž roce pak byla vyhlášena jako Západohaličský trestní zákoník pro Západní Halič a po určitých úpravách 3. září 1803 i pro ostatní monarchii (vyjma Uher). Zákoník se nazýval Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Zákoník byl na svou dobu vynikajícím dílem a ovlivnil vývoj trestního práva prakticky až do roku 1949, neboť trestní zákoník z roku 1852 byl vlastně jen jeho novelizací.⁵

Nyní se dostáváme k základnímu právnímu předpisu, a to k zákonu č. 117 z roku 1852. Tento kodex je pro toto téma klíčový, a proto se mu bude rozebrán podrobněji.

2.2 Zákon č. 117 z roku 1852 ř. z., trestní zákon

Tento zákon je považován za základ rakouského, tedy i československého, trestního práva. Navazuje na zákon z roku 1803, přesněji řečeno tento zákon novelizuje. Přináší

---

⁴ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995. S. 117. ISBN 80-85903-01-6.

⁵ MALÝ, L., et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2003. S. 199. ISBN 80-7201-433-1.

další podstatné změny v úpravě procesního práva. Zákon byl rozdělen na část zločiny a část přečiny a přestupky. Později byl ještě několikrát novelizován.

Co se týče samotného zániku trestnosti, můžeme jej rozdělit na obecné důvody a důvody zvláštní. Mezi obecné důvody patří

- smrt viníka,
- výkon trestu,
- udělení milosti,
- osvědčení se při podmíněném odsouzení,
- promlčení.

Toto pojednání nalezneme v hlavě 27 pod § 233. Důvody zániku trestnosti se zde nazývají pomíjení zločinů a trestů. Jsou zde vypsány čtyři důvody zániku trestnosti, a to zločincova smrt, odpykání trestu, prominutí trestu a promlčení.

K zvláštním důvodům patří

- účinná lítost,
- oznámení trestného činu,
- prominutí.

Účinná lítost obecně v zákoně zakotvena není. Nalezneme ji pouze ve zvláštní části trestního zákona u některých trestných činů. V porovnání s dnešním trestním zákoníkem tento zákoník není moc obsáhlý ohledně tohoto tématu. Tento důvod zániku trestnosti se objevuje jen ojediněle.

Účinná lítost nabízí pro odstranění trestnosti dvě možnosti. Některé trestné činy se stávají beztrestnými včasnou náhradou škody, nebo včasným odvrácením škody, nebo výsledku.

První možností je odstranění trestnosti včasnou náhradou škody. V takovém případě možnost zániku trestnosti zákon stanovil na trestný čin krádeže, zpronevěru, podílnictví na krádeži a zpronevěře. Podmínky zní: „Všeliká krádež a všeliká zpronevěra přestává býti trestnou, jestliže pachatel z účinné lítosti, třeba k naléhání poškozeného, sám, nikoli však jiný za něj, celou škodu z činu jeho povstalou napraví prve, nežli soud nebo jiná vrchnost o provinění jeho zví. To platí také o podílnictví; avšak k osvobození postačuje, když podílník krádeže nebo zpronevěry prve, nežli

vrchnost o tom zví, napraví celou škodu z jeho podílnictví vzešlou, pokud se část ta dá vyšetřiti (§ 187).“⁶

Druhou možností zániku trestnosti je za splnění podmínek včasného odvrácení škody nebo výsledku.

Takové podmínky se vyskytují pouze u dvou trestných činů v trestním zákoně. Jedná se o trestný čin souboj (§ 165) a žhářství (§ 168). Například trestnost souboje přestává být trestným

- a) pro vyzývatele, když se nedostaví k půtce;
- b) pro vyzývatele i vyzvaného, když oba k půtce se dostavivše, od souboje před jeho počtím dobrovolně upustí;
- c) pro všechny ostatní spoluviníky, když s účinnou horlivostí se o to přičiňovali, aby se od souboje dobrovolně upustilo, a když skutečně s boje sešlo.⁷

Trestní zákon byl doplněn o zákon č. 134/1885 ř. z., o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi. I v tomto zákoně najdeme situace, které umožňují zánik trestnosti z důvodu účinné lítosti.

V první řadě jde o situaci, kdy osoba úmyslně vydá v nebezpečí majetek, zdraví nebo život jiného tím, že užije třaskavin jako trhacího prostředku. Druhá situace zůstává stejná, jen v ní nejedná pachatel sám, ale trestný čin vykonají spolupachatelé. Poslední situace je definována § 6: „kdo zhotoví, opatří, objedná nebo přechovává třaskaviny, jich součástky nebo přístroje k jich užívání v úmyslu, aby jich užitím buď sám vydal v nebezpečí majetek, zdraví nebo život jiného, neb aby umožnil jiným osobám spáchatí takový zločin, kdo třaskaviny jiným osobám přenechá, věda, že jsou určeny ke spáchání takového zločinu.“⁸ I v těchto případech se o účinnou lítost jedná, pokud viník upustí od podniku dobrovolně, a ne proto, že byl zločin odhalen, nebo pro jiné překážky. Takový čin musí pachatel sám úplně napravit, nebo včas ohlásit na úřad, aby bylo možné zamezit újmě, která vznikla z jeho činnosti, nebo činnosti jeho spoluviníků.

---

⁶ Zákon č. 117 ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích.

⁷ Tamtéž

⁸ Zákon č. 134 ze dne 27. května 1885 o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi.

V roce 1923 byl vydán další doplňující zákon obohacující trestněprávní normy o další trestné činy. Jednalo se o zákon č. 50/ 1923 Sb., na ochranu republiky. Ojediněle se zde vyskytuje účinná lítost, kterou můžeme aplikovat u trestného činu úklady o republiku v širším smyslu, vojenská zrada, spolčení k těmto trestním činům nebo k útokům na ústavní činitele. Přestože výklad se oproti předešlému na první pohled liší, význam zůstává stejný. Zánik trestnosti nastává u osoby, která dobrovolně, a ne proto, že její jednání bylo odhaleno, od jednání upustí a učiní buď oznámení úřadu včas, kdy škodlivý výsledek mohl být zamezen, nebo jej sám zamezí, nebo napraví. Pokud u stejných trestných činů dochází ke spolčení, zákoník od trestnosti upouští v případě, jestliže účastník na spolčení podniknul ještě něco jiného než spolčení, a ne proto, že spolčení bylo odhaleno, buď způsobil, že od podniku bylo upuštěno, nebo spolčení úřadu oznámil.

Zákonodárce v tomto zákoně přidává ještě jednu podmínku. Nově se zabývá otázkou, kdy naopak beztrestnost některého činu nenastane. Je myšlena situace, kdy oznámení trestného podniknutí nestává se beztrestným ten, kdo v úmyslu, aby jej vyzradil úřadu, je nastrojil nebo naváděl k účasti na něm.

Všechny tyto trestné činy jsou zakotveny v zákoně číslo 50/1923 Sb., v hlavě I. a II., konkrétně se jedná o § 1, § 2, § 6, § 9.

V období okupace vydal Hitler výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava, podle kterého se obyvatelé Protektorátu, kteří byli příslušníky německého národa, stali německými státními příslušníky a podle výnosu z 15. září 1939 o říšských občanech, říšskými občany, podléhající německé soudní pravomoci. Ostatní obyvatelé Čech a Moravy se stali státními příslušníky Protektorátu Čechy a Morava. Na jednom území tak platily dva právní režimy, dva různé právní předpisy. Základem pro úpravu trestního práva byla nařízení, která určovala, zda se bude trestněprávní jednání stíhat dle protektorátního, či říšského práva.⁹

---

⁹ TAUCHEN. V. Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava. In: *Československé trestní právo v proměnách věků (Sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s 97. ISBN 978-80-210-5086-0.

Ač si v tomto období prošla naše legislativa mnoha změnami, trestní zákoník z roku 1852 byl v českých zemích platný ještě po okupaci.

Tento zákon dal základy rakouskému a československému trestnímu právu. Byl nahrazen až zákon č. 86/1950 Sb., a to až bezmála o 100 let déle. Můžeme tedy říci, že se jedná o trestní zákoník s nejdéleší účinností na území dnešní České republiky.

2.3 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákoník

Nespokojenost s roztržitou právní úpravou neodpovídající socialistické ideologii a diktatuře proletariátu vedla k rozhodnutí co nejdříve připravit a přijmout nové kodifikace (nejen) trestního práva. Usnesením vlády ze dne 14. Července 1948 byly v rámci tzv. právníkové dvouletky zahájeny práce na návrhu trestního zákona a 18. července 1950 byl zákon vydán.¹⁰

Podstata nového trestního zákona byla vyjádřena jednak přímo v textu zákona, jednak vyplývala z jednotlivých ustanovení, zejména z části zvláštní.¹¹

Účel zákona uvádí hned v hlavě I., konkrétně v § 1: „Trestní zákon chrání lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití.“ Ovšem předmětem našeho zájmu je hlava V., která uvádí zánik trestnosti a trestu.

Tento zákoník uvádí jako zánik trestnosti a trestu pouze čtyři možnosti, a to účinnou lítost, promlčení trestního stíhání, promlčení výkonu trestu a zahlazení odsouzení. Zvláštní je, že se zákoník o žádných obecných příčinách zániku trestnosti, na rozdíl od předešlého zákona, nezmiňuje.

---

¹⁰ GRIVNA, T. Trestní právo hmotné. In: Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví. Mezinárodní patologický ústav, Masarykova univerzita: Brno, 2009. Přístupné na: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf

¹¹ Tamtéž

2.3.1 Obecná účinná lítost

Podmínky účinné lítosti jsou zachovány. V prvním případě trestnost pachatele zaniká, jestliže pachatel škodlivému následku trestného činu dobrovolně zamezí, nebo jej napraví. V druhém případě trestnost pachatele zaniká, učiní-li o trestném činu dobrovolné oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Oznámení je nutno učinit prokurátorovi, nebo orgánu národní bezpečnosti. Podléhá-li pachatel vojenské soudní pravomoci, může místo toho učinit oznámení představenému. Dále se zde vyskytuje negativně vymezená podmínka, v jakých případech účinná lítost nenastává. Jedná se o případ, kdy pachatel trestný čin nastrojil, nebo k němu navedl proto, aby dal podnět k trestnímu stíhání jiné osoby.

Přestože se podmínky pro aplikování účinné lítosti nemění, mění se a přibývá trestných činů, u kterých je možné takovýto zánik trestnosti aplikovat. U trestných činů proti republice zákonodárci garantují beztrestnost v případě účinné lítosti u trestného činu velezrada, sdružování proti republice, sabotáž, vyzvědačství, ohrožení státního tajemství, věrolomnosti, válečné škůdnictví, spolčení k útoku na ústavního činitele, ohrožení hospodářského a služebního tajemství a nedovolené ozbrojování. Další sekci jsou trestné činy hospodářské. Zde zánik trestnosti nastává u trestného činu ohrožení jednotného hospodářského plánu, zkrácení a ohrožení daně a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou. Účinnou lítost umožňují i trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Jedná se o dva trestné činy, a to spolčení a vzpoura vězňů. Následujícím souborem trestných činů, které umožňují zánik trestnosti formou účinné lítosti, jsou trestné činy obecně nebezpečné. Účinnou lítost lze projevit u trestného činu obecného ohrožení, ohrožení provozu obecně prospěšných zařízení, šíření nakažlivých chorob a ohrožení zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami.

Konečnou sekci jsou trestné činy vojenské, které jsou zakotveny v hlavě X. ve zvláštní části zákoníku. I zde se může využít účinné lítosti, pouze však v případě trestného činu spolčení k zběhnutí a spolčení ke vzpouře.

2.3.2 Zvláštní účinná lítost

Trestní zákoník připouští účinnou lítost u několika dalších trestných činů. V těchto případech se jedná o tzv. zvláštní účinnou lítost, která se v tomto zákoně vykytuje nově. Od obecné se liší především mírnějšími podmínkami zániku trestnosti.

O zvláštní účinné lítosti tedy mluvíme v případě trestného činu podplácení dle § 182 a nepřímého úplatkářství dle § 183 zákona č. 86/1950 Sb. Trestnost v těchto případech zaniká, jestliže ten, kdo poskytne, nebo slíbí úplatek jen proto, že byl o to požádán, učiní dobrovolně bez odkladu oznámení prokurátorovi, nebo orgánu národní bezpečnosti.

V § 211 zákona č. 86/1950 Sb. je obsah zániku trestnosti pro trestný čin zanedbání povinné výživy. I v tomto případě se jedná o zvláštní účinnou lítost a pachatel se stává beztrestným, jestliže takový čin nemá trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splní dříve, než soud prvního stupně vyhlásí rozsudek.

Tento trestní zákon byl dvakrát novelizován. Rozsáhlejší novela byla přijata v roce 1956, menšího rozsahu v roce 1957. V roce 1956 byla provedena novela trestního zákona, která odstranila nejzávažnější nedostatky právní úpravy. Byla zaměřena zejména na oblast sankcí a na změny ve zvláštní části trestního zákona. Zákonem č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství, byl novelizován trestní zákon. Tímto zákonem byl trestný čin usmrcení lidského plodu zrušen.

2.4 Zákon č. 140/1961Sb., trestní zákoník

S příchodem tohoto zákona, který vstoupil v účinnost 1. ledna 1962, zanikl zákon předchozí (zákon č. 86/1950 Sb.). Účelem tohoto zákona bylo chránit společnost a státní zřízení Československé socialistické republiky, socialistické vlastnictví, práva a oprávněné zájmy občanů a vychovávat občany k řádnému plnění občanských povinností a k zachování pravidel socialistického soužití. Mluvíme o době diktatury

proletariátu, a proto se stalo prvořadou funkcí trestního práva potlačování odporu svržených vykořisťovatelských tříd.¹²

Důvody zániku trestnosti v podstatě zůstávají stejné, jeden důvod však přibývá. Dalším zánikem trestnosti se podle tohoto zákona stal zánik nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Jedná se o situaci, kdy trestnost činu, který byl v době spáchání pro společnost nebezpečný, zaniká, jestliže vzhledem k změně situace, anebo vzhledem k osobě pachatele pominula nebezpečnost trestného činu pro společnost. Dalšími důvody zániku trestnosti jsou opět účinná lítost podle § 66, promlčení trestního stíhání podle § 67, promlčení výkonu trestu podle § 68 a zahlazení odsouzení podle § 69.

2.4.1 Obecná účinná lítost

I zde zákonodárce dává přednost ochraně nejdůležitějších zájmů, chce včas odhalit činy ohrožující společnost nebo zabránit škodlivým následkům, a to i za cenu toho, že pachatel nebude potrestán. Účinná lítost se zde objevuje ve dvou podobách. V prvním případě se jedná o obecnou účinnou lítost. V takovém případě zákonodárce dává na výběr ze dvou podmínek. Trestnost pachatele zaniká, jestliže pachatel dobrovolně škodlivému následku trestného činu zamezil, nebo jej napravil. Druhou možností je, že pachatel oznámil trestný čin v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Oznámení je nutno učinit prokurátorovi, nebo bezpečnostnímu orgánu. Voják může místo toho učinit oznámení veliteli, nebo náčelníkovi.

Obecnou účinnou lítost nalezneme v obecné části trestního zákona, konkrétně v §66. Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet všech trestných činů, u kterých je možné obecnou účinnou lítost aplikovat.

Tento druh zániku trestnosti se objevuje u trestných činů vlastizrada (§ 91), rozvracení republiky (§ 92), teror (§ 93), teroristický útok (§ 95), záškodnictví (§ 96), sabotáž (§ 97), vyzvědačství (§ 105), ohrožení utajované informace (§106 a §107), porušování předpisu o oběhu zboží ve styku s cizinou (§ 124), porušování

---

¹² MALÝ, L., et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.

předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi (§ 124a, § 124b, § 124c), porušování předpisu o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (§ 124d, § 124e, §124f), porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 126), ohrožení devizového hospodářství (§ 146), zkrácení daně poplatku a podobné dávky (§ 148), vzpoura vězňů (§ 172), obecného ohrožení (§ 179 a § 180), ohrožení a poškozování životního prostředí (§ 181a a § 181b), poškozování lesa těžbou (§181c), nakládání s nebezpečnými odpady (§181e), neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 181f, § 181g, § 181h), poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení (§ 182 – 184), šíření nakažlivé choroby (§ 189 – 192), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami (§ 193 a 194), šíření poplašné zprávy (§ 199), braní rukojmí (§ 234a), genocidia (§ 259) a používání zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 262).

2.4.2 Zvláštní účinná lítost

Zvláštní případy účinné lítosti jsou upraveny v § 147a pro trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v § 163 pro trestné činy podplácení a nepřímého úplatkářství (§ 162), v § 163b pro trestný čin účasti na zločinném spolčení (§ 163a) a v § 214 pro trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 213). Tyto zvláštní případy účinné lítosti jsou k obecnému ustanovení o účinné lítosti ve vztahu speciality, mají tedy před ním přednost, protože pro jejich uplatnění zákon stanoví příznivější podmínky z hlediska pachatele (např. podle § 147a nebo § 214 může pachatel uhradit dlužné částky i pod tlakem probíhajícího trestního stíhání a v jeho průběhu, aniž by to bylo na újmu možnosti splnit tím podmínky beztrestnosti).¹³

---

¹³ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon: Komentář I. díl*. 6. vydání, Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN – 80-7179-896-7.

Nový trestní zákoník z roku 1961 konkrétně v problematice účinné lítosti nepřinesl tolik změn. Podmínky zániku trestnosti zůstávají stejné, pouze se mění či přibývá trestných činů, u kterých je možné využít této možnosti beztrestnosti pachatele.

Zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákoník pozbývá účinnosti 31. prosince 2009 a nahrazuje ho nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., účinný od 1. ledna 2010

3. Zánik trestnosti a účinná lítost

3.1 Zánik trestnosti obecně

Spácháním trestného činu vzniká státu právo (potažmo i povinnost) v předepsaném řízení potrestat pachatele takového trestného činu a pachateli vzniká povinnost vykonat státem uložený trest. Mezi okamžikem spáchání trestného činu a okamžikem pravomocného rozhodnutí o tomto činu však mohou nastat určité okolnosti, které zapříčiní, že státu toto právo jednou provždy zaniká. Takové okolnosti trestněprávní nauka označuje jako důvody zániku trestní odpovědnosti.¹⁴

Institut zániku trestní odpovědnosti je třeba důsledně rozlišovat od institutů vylučujících protiprávnost a zánik výkonu trestu. Zatímco v případě jednání za podmínek okolností vylučujících protiprávnost nejde o trestný čin od samotného počátku (není naplněna skutková podstata trestného činu), v případě zániku trestní odpovědnosti zde trestný čin spáchán je, avšak z určitého důvodu ztrácí stát své právo pachatele takového trestného činu potrestat. Lze konstatovat, že důvody zániku trestní odpovědnosti patří mezi negativní podmínky trestnosti, a to proto, že trestní odpovědnost nastupuje jen tehdy, pokud tyto podmínky nenastaly.¹⁵

Současný trestní zákoník má tyto důvody zániku trestnosti

- účinná lítost,
- zvláštní ustanovení o účinné lítosti,
- promlčení trestní odpovědnosti,
- zánik trestní odpovědnosti účastníka,
- zánik trestní odpovědnosti za přípravu,
- zánik trestní odpovědnosti za pokus,
- smrt pachatele nebo prohlášení za mrtvého,
- milost prezidenta republiky.

---

¹⁴ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 3. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010 s 233. ISBN 978-80-7380-291-2.

¹⁵ Tamtéž str. 233

Při rekodifikaci trestního zákoníku došlo k vypuštění jednoho z důvodů zániku trestní odpovědnosti. Jednalo se o nejobecnější zánik trestní odpovědnosti, a to zánik nebezpečnosti činu pro společnost.

Trestní zákoník uvádí v hlavě IV. pod společným názvem „Zánik trestní odpovědnosti“ dvě okolnosti jako důvod pro zánik trestní odpovědnosti. Jedná se o skutečnosti, které nastaly po spáchání trestného činu, ale dříve než o něm bylo pravomocně rozhodnuto. Jejich existence způsobuje jednou provždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Zaniká tím jak oprávnění státu vyslovit vinu a uložit pachateli trestného činu jakýkoli trest, tak i odpovídající povinnost pachatele strpět vyslovení viny, uložení a výkon jakéhokoli trestu. Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti tedy vedou k zániku trestněprávního vztahu, jenž je důsledkem pachatelovy trestní odpovědnosti, která nastupuje po spáchaném trestném činu. Tyto okolnosti znamenají, že vůči pachateli již nelze vyvozovat ty trestněprávní důsledky, které jinak vyplývají ze spáchání trestného činu a jsou typické pro jeho postih. Nezaniká tím ovšem fakt, že byl spáchán trestný čin, takže vůči pachateli z něj lze vyvozovat i některé trestněprávní důsledky, např. možnost uložení ochranného opatření v podobě zabránění věci či jiné majetkové hodnoty, případně i mimotrestní důsledky, např. v podobě odpovědnosti za škodu nebo odpovědnosti za bezdůvodné obohacení.¹⁶

V hlavě IV. jsou pouze dva důvody zániku trestnosti, a to obecná účinná lítost a promlčení trestního stíhání. Ostatní důvody zániku trestnosti jsou upraveny v jiných ustanoveních obecné části a konkrétně zvláštní účinná lítost je upravena ve zvláštní části trestního zákona.

Ke všem těmto důvodům zániku trestnosti se přihlíží z úřední povinnosti, tzn. není potřeba námitek na tyto důvody zániku trestnosti, ať už od pachatele, nebo kterékoliv jiné osoby.

---

¹⁶ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S. 452. ISBN 978-80-7400-428-5.

3.2 Obecná účinná lítost

Účinná lítost je jedním z důvodů zániku trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin. Zákonodárce tímto sleduje ochranu některých důležitých společenských zájmů, vztahů a hodnot před škodlivými následky, kterým lze zamezit nebo napravit i po dokončení trestného činu. Zákon dává přednost ochraně těchto statků před zájmem na trestním stíhání pachatele. K rozhodnutí zamezit nebo napravit škodlivý následek spáchaného trestného činu je pachatel veden slibem beztrestnosti tj. zánikem jeho trestní odpovědnosti, která vznikla jako důsledek spáchaného trestného činu. Podmínky účinné lítosti jsou zákonem stanoveny na ochranu týchž společenských zájmů, vztahů a hodnot, které pachatel ohrozil spáchaným činem, aby se tím zamezilo jejich ještě vážnějšímu porušení.¹⁷

Podmínky pro důvody zániku trestnosti účinnou lítostí zákonodárce stanovil v § 33 trestního zákona. Aby tedy pachatel nebyl trestně stíhán, musí buď zamezit škodlivému následku, nebo jej napravit, anebo učinit oznámení o trestném činu příslušnému orgánu v době, kdy ještě mohlo být škodlivému následku zabráněno. Oznámení musí učinit státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému. Pachatel tak musí učinit dobrovolně.

Škodlivým následkem se rozumí skutečná změna na zákonem chráněném zájmu (vztahu, hodnotě) způsobená dokonáním trestným činem, tedy jen jeho porušení, a nikoli pouhé ohrožení. Je to zasažení individuálního objektu trestného činu způsobené dokonáním trestného činu uvedeného v § 33.¹⁸ U trestného činu obecné ohrožení podle § 273 trestního zákona není třeba, aby škodlivý následek nastal. Stačí, způsobí-li pachatel z nedbalosti obecné nebezpečí, tj. nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví lidí nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Nebezpečí však musí být vzhledem k okolnostem případu skutečně hrozící (konkrétní).¹⁹

Za zamezení škodlivého následku ve smyslu § 33 písm. a) nutno považovat zabránění jeho vzniku. Zamezení škodlivého následku je proto možné jen

---

¹⁷ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S 443. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁸ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S 445. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁹ R 24/1952

u ohrožovacích trestných činů a u trestných činů předčasně dokonáných, dokud nevznikla porucha; může jít o uhašení vznikajícího požáru při obecném ohrožení podle § 272, o uzavření unikajícího plynu při teroru podle § 312 apod. Odstraněním nebezpečí se tu odvrací možnost vzniku poruchy, jež hrozí chráněnému zájmu. Jestliže již vznikla porucha, přichází v úvahu jen napravení škodlivého následku.²⁰ Ke skutkové podstatě obecného ohrožení není třeba, aby skutečně došlo k poranění lidí anebo k poškození majetku; stačí, že vzniklo skutečně hrozící nebezpečí. Nenastal-li v takovém případě škodlivý následek, je tu důvod beztrestnosti pro účinnou lítost jen tehdy, když jej pachatel svým zásahem dobrovolně zamezil, ne však již tehdy, když ke škodě nedošlo z jiných důvodů.²¹

Napravení škodlivého následku předpokládá, že sice již vznikla porucha chráněného zájmu, ale pachatel odstranil způsobené změny na chráněném zájmu, a tím v podstatě obnovil stav, který byl před jeho činem (např. dodatečně přiznal a zaplatil daň zkrácenou trestným činem podle § 240 odst. 1, opravil věc úmyslně poškozenou při poškození cizí věci podle § 228 apod.). Napravení škodlivého následku vyžaduje vždy aktivní činnost. Jestliže byl škodlivý následek napraven bez pachatelova přičinění působením jiných osob nebo sil, neprospívá to pachateli z hlediska ustanovení o účinné lítosti, i když bylo v jeho moci, aby zabránil učiněné nápravě. Není-li možné uvedení v předešlý stav alespoň v podstatných rysech, účinná lítost nepřichází v úvahu. Peněžitá náhrada způsobené škody zpravidla sama o sobě nestačí.²²

Účinné lítosti nelze využít u každého trestného činu. V ustanovení § 33 je uveden taxativní výčet trestných činů, u kterých lze využít této možnosti zániku trestnosti. Pokud trestný čin není výslovně uveden ve výčtu v tomto ustanovení, nejsou naplněny všechny podmínky účinné lítosti. Poslední podmínka tedy je, že se jedná o trestný čin výslovně uvedený ve výčtu obsaženém v ustanovení § 33 a jedná se o trestný čin, který byl dokonán. Jestliže došlo pouze k pokusu takového trestného činu ve smyslu § 21

---

²⁰ ŠÁMAL, P., et al. Trestní zákoník: komentář. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S 445. ISBN 978-80-7400-428-5.

²¹ Rozhodnutí nejvyššího soudu R 40/1952

²² ŠÁMAL, P., et al. Trestní zákoník: komentář. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S 445. ISBN 978-80-7400-428-5.

odst. 1, není za něj možný zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí podle §33, ale jen za splnění podmínek podle § 21 odst. 3.²³

Trestné činy, uvedené v tomto ustanovení, jsou většinou trestnými činy ohrožovacími nebo takovými, u nichž lze i po jejich dokonání zabránit vzniku škodlivého následku, nebo tento následek napravit. Nelze-li již v daném případě zabránit vzniku škodlivého následku, nebo jej napravit, nepřichází v úvahu ustanovení o účinné lítosti a o zániku trestní odpovědnosti pachatele; jednání pachatele, jež by jinak zakládalo účinnou lítost, lze v takovém případě zhodnotit jako polehčující okolnost.²⁴

Výslovné uvedení trestného činu v ustanovení § 33 a plnění pachatele dobrovolně jsou podmínky tzv. kumulativní. Tyto podmínky musí být splněny všechny. Naopak zamezení, nebo napravení způsobeného škodlivého následku, nebo učinění oznámení o trestném činu příslušnému orgánu jsou podmínky alternativní. Zde postačí, pokud pachatel učiní jednu z těchto podmínek. Nevylučuje se však možnost, že tyto podmínky naplní postupně, nebo vedle sebe.²⁵

O účinnou lítost se nejedná v případě, kdy byl trestný čin odhalen, nebo se pachatel domníval, že je prozrazen. Jednou z podmínek naplnění účinné lítosti je dobrovolné jednání pachatele. Dobrovolnost jednání pachatele ovšem není vyloučena jen proto, že jednal pod vlivem obavy z možného trestního stíhání. Tato obava nijak nevylučuje dobrovolnost napravení škodlivého následku trestného činu. I jednání, které je motivováno snahou odvrátit trestní stíhání jednajících osoby, může být dobrovolné. Vždy záleží na konkrétních okolnostech případu v tom směru, nakolik je trestní stíhání v době napravení škodlivého následku trestného činu reálné, s jakou mírou bezprostřednosti hrozí, v jakém rozsahu a komu jsou známy skutečnosti ukazující na to, že byl spáchán trestný čin, apod.²⁶

V případě spolupachatelství se podmínky účinné lítosti posuzují samostatně. Jakmile splní podmínky účinné lítosti jen jeden ze spolupachatelů, zaniká trestní odpovědnost pouze tohoto pachatele.

---

²³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 11. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1368/2008 (T 1154/2009/I).

²⁴ VANTUCH, P. *Trestní zákoník: s komentářem*. 1. Vyd. ANAG, 2011. S 99. ISBN 978-80-7263-677-8

²⁵ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. S 443. ISBN 978-80-7400-428-5.

²⁶ Usnesení NS ČR ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000 (T 14/2001; SR 4/2001 s. 126.

I když se pohybujeme v ustanovení z trestního zákoníku, účinná lítost má i procesní důsledky. V přípravném řízení nebo při předběžném projednání obžaloby se trestní stíhání zastavuje. V hlavním líčení pak přichází v úvahu zproštění obžaloby z důvodu zániku trestnosti činu.

3.3 Zvláštní případy účinné lítosti

Zvláštní případy účinné lítosti jsou upraveny v ustanovení § 197 pro trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196), v ustanovení § 242 pro trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241) a v ustanovení § 362 pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361). Tento druh účinné lítosti je k obecné účinné lítosti ve vztahu speciality, má tedy před ním přednost. Zákonodárce stanovuje v případě zvláštní účinné lítosti příznivější podmínky pro pachatele. Z tohoto důvodu má toto ustanovení přednost před obecným.²⁷

3.3.1 Zanedbání povinné výživy

Pachatel se dopustí trestného činu zanedbání povinné výživy, pokud neplatí svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce. Postačí zde neplnění z nedbalosti.

Pachatelova trestní odpovědnost zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek. Jak z ustanovení vyplývá, pachatel musí splnit několik podmínek, aby trestnost jeho spáchaného trestného činu zanikla. V prvním případě musí být náležitě zjištěno, že se pachatel tohoto trestného činu

---

²⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S 2527. ISBN 978-80-7400-109-3.

skutečně dopustil. Až teprve potom lze zvažovat to, zda trestní odpovědnost u tohoto trestného činu zanikla.²⁸

Stěžejní podmínkou pro zánik trestní odpovědnosti u tohoto trestného činu je, že pachatel dodatečně splní svou vyživovací povinnost, a to v celém rozsahu. Dodatečným splněním vyživovací povinnosti se rozumí částka, kterou obžalovaný mohl zaplatit podle svých výdělkových možností, i když snad byl v řízení občanskoprávním uznán povinným platit částku vyšší, jeho skutečným výdělkovým možností a schopnostem v době trestného činu neodpovídající. Za splnění se považuje i odevzdání dlužné částky na poštu, pokud byla zásilka adresována oprávněnému subjektu.

O účinnou lítost půjde i v případě, jestliže pachatel použije k uhrazení dlužné částky třetí osobu. Postačí, když ke splnění přispěl jakoukoli svou aktivní činností, tzn. třetí osobu vyzve k zaplacení, požádá ji o to apod.

Pachatel musí uhradit dlužné výživné za celé období, pro něž soud zjišťuje jeho trestní odpovědnost. Nemusí tedy uhradit výživné za předcházející období ani za období následující. Nepostačí však splnění dlužné částky na výživném jen z části, ani dohoda mezi pachatelem a oprávněnou osobou, že dlužné výživné bude spláceno. Nestačí ani pouhý slib o zaplacení ani prominutí ze strany oprávněné osoby.

Druhá podmínka pro zánik trestnosti spočívá ve splnění vyživovací povinnosti dřív, než soud prvního stupně počal vylašovat rozsudek. Účinná lítost platí i v případě, došlo-li ke splnění vyživovací povinnosti až po vyhlášení odsuzujícího rozsudku prvního stupně, který byl zrušen odvolacím soudem, ale dříve než soud prvního stupně počne vylašovat nový rozsudek.²⁹

Další podmínku pro naplnění zániku trestnosti je, aby zanedbání výživy nemělo trvale nepříznivé následky. Trvale nepříznivé následky jsou takové následky, které nelze již napravit nebo odstranit dodatečným splněním. Pokud neplacení výživného způsobí následky na zdraví (tělesné i duševní), nebo nemožnost přípravy na povolání nebo zaměstnání, pro něž měla oprávněná osoba předpoklady apod., nejsou naplněny podmínky pro využití účinné lítosti.³⁰

---

²⁸ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S 2527. ISBN 978-80-7400-109-3.

²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 29. 10. 1970, sp. zn. 3 Tz 22/70.

³⁰ Rozhodnutí nejvyššího soudu R 26/1991-I.

Obžalovaný by měl být o využití účinné lítosti včas a řádně poučen. Hlavním smyslem účinné lítosti je přimět povinnou osobu, aby plnila své povinnosti, nikoliv trestní stíhání této osoby.

3.3.2 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

I trestné činy neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby mají příznivější podmínky pro zánik trestnosti. U těchto trestných činů může pachatel svou povinnost dodatečně splnit dříve, než soud prvního stupně začne vyhlášovat rozsudek. Tedy i po zjištění trestného činu je dán prostor pachateli, aby své nezákonné jednání napravil.

Aby mohla být účinná lítost uznána, musí být náležitě zjištěno, že se pachatel trestného činu opravdu dopustil.

Základní podmínkou pro účinnou lítost je, že pachatel dodatečně splní svou povinnost odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na zdravotní pojištění nebo pojistné na úrazové pojištění zaměstnanců v celém rozsahu. Dodatečným splněním této povinnosti ve smyslu § 242 je třeba rozumět vyrovnání částky, kterou měl pachatel zaplatit jako plátce (zaměstnavatel) za poplatníka (zaměstnanec) na daň, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na zdravotní pojištění, resp. vyrovnání částky, kterou měl odvést jako pojistné na úrazové pojištění zaměstnanců. Povinností pachatele je uhradit všechny částky.³¹

Pachatel musí zaplatit všechny částky za období, pro něž soud zjišťuje jeho trestní odpovědnost. Z toho vyplývá, že pachatel nemusí uhradit nezaplacené povinné platby za období předcházející ani za období následující.

Povinnost dodatečně odvést uvedené platby se nevztahuje na sankce spojené s neplněním zákonné povinnosti odvést pojistné na sociální zabezpečení atd.

---

³¹ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S 2234. ISBN 978-80-7400-109-3.

Opět je zde možnost, aby za pachatele byly uhrazeny dlužné povinné platby třetí osobou. Pachatel však musí přispět jakoukoli svou aktivní činností, tj. požádat nebo třeba třetí osobu vyzvat k uhrazení atd.

K naplnění podmínek účinné lítosti nedojde, pokud pachatel uhradil své dlužné částky jen z části. Povinností pachatele je, aby zaplatil všechny částky, a to i částky promlčené. Nestačí ani dohoda mezi pachatelem a oprávněnou osobou, že dlužné částky uhradí. K účinné lítosti nestačí ani pouhý slib o zaplacení těchto povinných plateb v budoucnu.

Poslední podmínkou je, aby tak pachatel učinil, než soud prvního stupně vyhlásí rozsudek. Jako u předchozího trestného činu je tato podmínka splněna i tehdy, došlo-li ke splnění takové povinnosti až po vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, který byl zrušen odvolacím soudem, ale dříve než soud prvního stupně počne vyhlášovat nový rozsudek.

Soud by obžalovaného měl včas a řádně poučit o možnosti zániku trestní odpovědnosti a jeho podmínkách.³²

3.3.3 Účast na organizované zločinecké skupině

Trestného činu účast na organizované zločinecké skupině se dopouští ten, kdo takovou skupinu založí, kdo se činnosti této skupiny účastní nebo kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje. Kdo tedy spáchá takový trestný čin, může se zbavit trestní odpovědnosti za podmínek, že učiní o organizované zločinecké skupině oznámení státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z jiného činu organizované zločinecké skupiny, než je uveden v § 361, mohlo být odstraněno. Voják může takové oznámení učinit i nadřízenému.

Z podmínek vyplývá, že pachatel musí učinit oznámení státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí z jiného trestného činu organizované

---

³² ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S 2527. ISBN 978-80-7400-109-3

zločinecké skupiny může být ještě odstraněno. Tyto podmínky jsou velmi podobné podmínkám u obecné účinné lítosti. Toto ustanovení však nevyžaduje, aby oznámení bylo učiněno dobrovolně. Podstatné je, aby pachatel takové oznámení vůbec udělal. Oznámení státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu lze učinit i prostřednictvím jiného státního orgánu, pokud tak pachatel jedná v úmyslu takovým způsobem věc oznámit kompetentnímu orgánu.³³

---

³³ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S 2527. ISBN 978-80-7400-109-3.

4. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

4.1 Obecný výklad

Samostatná problematika soudnictví ve věcech mládeže byla poprvé na našem území upravována v zákoně č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Již dříve bylo chápáno, že zločinnosti mládeže nestačí čelit trestem, nýbrž je zapotřebí zjišťovat samotnou iniciaci trestných činů. Trestat zavčas a to nejen trestem, který je tu často prostředkem neúčinným, nespravedlivým, ba i nebezpečným, nýbrž opatřeními výchovnými, směřujícími k mravní záchraně a k polepšení mladistvého. Jinak nelze zabránit tomu, aby se ze zanedbané mládeže doplňovaly řady zločinců.³⁴

V Československu tento zákon působil pouhých osm let. Působení tohoto zákona skončilo v okamžiku, kdy došlo na základě Mnichovské dohody k odtržení československého pohraničí.

V Protektorátu Čechy a Morava bylo obyvatelstvo rozděleno do několika skupin s odlišným právním režimem. Pro obyvatele, kteří se stali německými státními příslušníky, se vztahovaly německé předpisy. Na ostatní mladistvé se vztahoval dosavadní zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931.

Platnost zákona však neměla dlouhého trvání. Po únorovém komunistickém převratu v roce 1948 byly zahájeny práce na novém trestním zákonu. Novým trestním zákonem se zákon o trestním soudnictví nad mládeží zrušil. Po dobu 63 let tak samostatné trestní právo mládeže neexistovalo.³⁵

Nový zákon byl projednán a schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Senát Parlamentu České republiky pak návrh zákona definitivně schválil na schůzi dne 25. 6. 2003. Po podpisu prezidentem republiky byl pak nový zákon č. 218 uveřejněn ve Sbírce zákonů rozeslané dne 31. 7. 2003. Zákon nabyl účinnosti dnem

---

³⁴ MIŘIČKA, A, SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý kompas, 1932.

³⁵ ŠÁMAL, P, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-829-0.

1. ledna 2004. Tím se uzavřel mnoholetý proces přípravy a legislativního projednávání normy, kterou zákonodárce zkráceně nazval jako zákon o soudnictví ve věcech mládeže.³⁶

4.2 Podmínky účinné lítosti

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže a ukládá opatření za protiprávní činy. Tento zákon se zabývá pouze mladistvými. Mladistvými se rozumí osoby, které v době spáchání provinění dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok svého věku.

Zákon v ustanovení § 7 upravuje jeden ze zvláštních důvodů zániku trestnosti u mladistvých s ohledem na specifika této věkové kategorie, a to z důvodu zvláštní účinné lítosti. Jde o samostatný důvod zániku trestnosti činu spáchaného mladistvým, jehož podmínky jsou stanoveny nezávisle na podmínkách k zániku trestnosti uvedených v obecném ustanovení o účinné lítosti v § 33 trestního zákona.³⁷

K zániku trestnosti dojde v důsledku účinné lítosti při splnění několika podmínek. Především se musí jednat o provinění spáchané mladistvým, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Po spáchání činu musí mladistvý dobrovolně odstranit, nebo napravit způsobený následek, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě, nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky. Konečnou podmínkou pro zánik trestní odpovědnosti je, že mladistvý svým chováním po spáchání činu projevil účinnou snahu po nápravě. Z poslední podmínky vyplývá, že čin nesmí mít trvale nepříznivé následky pro poškozené nebo pro společnost.

Zákon upozorňuje na podmínku zániku trestnosti v důsledku účinné lítosti při provinění, kdy se musí jednat o čin, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V tomto případě se nesmí využít ustanovení § 31 odstavce 1, ve kterém je stanoveno, že trestní

---

³⁶ ŠÁMAL, P, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. S 14. ISBN 80-7179-829-0.

³⁷ ŠÁMAL, P, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. S. 60. ISBN 978-80-7179-375-5.

sazby mladistvých se snižují na polovinu, přičemž nesmí u jakéhokoliv činu přesáhnout pět let. Pokud by bylo užito ustanovení § 31, nejsou splněny podmínky účinné lítosti. V jiných případech není okruh provinění omezen. Může se jednat o provinění úmyslné i spáchané z nedbalosti.³⁸

Po spáchání trestného činu musí pachatel dobrovolně odstranit, nebo napravit způsobený následek. Jako u obecné účinné lítosti se musí jednat o dobrovolné jednání. Mladistvý jedná dobrovolně, pokud jedná z vlastní vůle. Je jedno, co je jeho motivací pro napravení svého provinění, může se jednat i o strach z odhalení provinění. Naopak o dobrovolné jednání nejde, pokud mladistvý jedná na základě toho, že je jeho provinění prozrazeno, i když se tak může domnívat mylně. O dobrovolné jednání nejde ani v případě, pokud jedná pod tlakem již bezprostředně hrozícího, nebo probíhajícího trestního stíhání, nebo vyčká s odstraněním následku, až příslušný orgán provinění odhalí.³⁹

Následek tedy musí mladistvý odstranit, nebo napravit. Zákonodárce zde přidává ještě jednu možnost, a to alespoň pokus o odstranění, nebo napravení následku. Následkem se zde myslí jakýkoliv následek, tedy nejen škodlivý následek ve smyslu § 33 trestního zákona, kterým se rozumí skutečná změna na zákonem chráněném zájmu, ale i následek spočívající jen v pouhém ohrožení takového zájmu.

Odstraněním následku se předpokládá, že již vzniklo nějaké ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, ale mladistvý odstranil způsobené změny či odstranil ohrožení, a tak vše vrátil do stavu před činem.

Napravení následku zásadně vyžaduje aktivní činnost mladistvého například při opravování věci. Pokud bude věc napravena bez pachatelova přičinění, pachateli to z hlediska účinné lítosti neprospívá. Není-li uvedení v předešlý stav alespoň v podstatných rysech možné, nepřichází účinná lítost v úvahu.⁴⁰

I když mladistvý neodstranil škody nebo nenapravit své protiprávní jednání, stačí, pokud se o to alespoň pokusil. Pokud se dobrovolně a vážně pokoušel napravit, nebo odstranit následek svého činu, bude k účinné lítosti přihlíženo.

---

³⁸ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-829-0.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s 61. ISBN 978-80-7179-375-5.

Zákon uvádí tři způsoby odstranění nebo nápravy způsobeného následku. Jedná se o náhradu způsobené škody, učinění opatření potřebných k její náhradě a pokus jinak odčinit způsobené následky.

Náhradou způsobené škody se rozumí jen náhrada, která vznikla v příčinné souvislosti s tím skutkem, jehož se mladistvý dopustil a pro který by se mělo vést trestní řízení ve věcech mládeže.⁴¹ V druhém případě sice mladistvý ještě nenahradil škodu, podnikl však všechny účinné a potřebné úkony směřující k tomu, aby byla škoda nahrazena. Například v případě provinění spáchaného zaviněním dopravní nehody v silničním provozu oznámil dopravní nehodu, v níž je spatřováno jeho provinění, jako pojistnou událost příslušné pojišťovně a poskytl jí a i další nezbytnou součinnost k tomu, aby škodu nahradila z titulu pachatelova pojištění odpovědnosti za škodu.⁴²

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže požaduje jen *projev účinné snahy* po nápravě, není proto třeba, aby zde již byl i její konkrétní výsledek, tedy aby se mladistvý již skutečně napravil. Snaha mladistvého by však měla být skutečná, vážně míněná a směřující k reálně dosažitelnému výsledku.⁴³

Všechny tyto projevy účinné lítosti jsou možné, pokud se pachatel dopustil provinění, které nemá trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost. Trvale nepříznivé následky byly řešeny v předchozích kapitolách. Jedná se o následky, které nelze již napravit nebo odstranit dodatečným splněním.

I když tento zákon upravuje pouze trestní řízení mladistvých, je natolik shovívavý, že splnit tyto podmínky zániku trestnosti může i osoba po dovršení osmnáctého roku svého věku. I po dosažení této věkové hranice je z hlediska spáchaného trestného činu považován za mladistvého.

---

⁴¹ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s 62. ISBN 978-80-7179-375-5.

⁴² ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. s 71. ISBN 80-7179-829-0.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. K povaze provinění a účinné lítosti u mladistvého. *Právní rozhledy*. 2004, roč 9. ISSN 1210-6410.

5. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

5.1 Obecný výklad

Pod mezinárodním tlakem přijala Česká republika zákon č. 418/ 2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2012. Česká republika tak naplnila požadavky vyplývající z členství v Evropské unii. Samotný zákon by se, co do rozsahu a vzhledem k výše zmíněným skutečnostem, spíše hodil pro potřeby novely trestního zákoníku. Ve spoustě jeho ustanovení se znění trestního zákoníku opakují. Zákon je tedy svou povahou spíše „vedlejším trestním zákonem“.⁴⁴

Obecně jsou využívány dva modely trestní odpovědnosti, a to model pravé trestní odpovědnosti a model nepravé trestní odpovědnosti. V České republice byl nakonec použit model pravé trestní odpovědnosti, když v jeho rámci lze právnickou osobu postihnout i v případě, kdy se nepodaří prokázat spáchání trestného činu konkrétní fyzickou osobou, i když by bylo zcela zjevné, že ke spáchání trestného činu došlo v rámci dané právnické osoby a v její prospěch.⁴⁵

5.2 Podmínky účinné lítosti

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim upravuje obecnou účinnou lítost v § 11 komplexně a úplně, a proto se ustanovení § 33 trestního zákoníku vůči právnickým osobám neužije. Úprava účinné lítosti je u právnických osob oproti fyzickým osobám podstatně širší, neboť se vztahuje na všechny trestné činy, kterých se může ve smyslu § 7 dopustit právnická osoba, s výjimkou obecných korupčních trestných činů vymezených v odstavci 2 § 11 a trestných činů neodvedení daně,

---

⁴⁴ NEMRAVOVÁ, L., VAŇKOVÁ, M. K ZÁKONU O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB. [online] In: epravo.cz. epravo.cz. 2013. [2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-zakonu-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-91439.html>

⁴⁵ tamtéž

pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby a účasti na organizované zločinecké skupině, u nichž se ve smyslu § 1 odst. 2 uplatní zvláštní ustanovení o účinné lítosti podle § 242 a § 362 (viz bod 2. shora).⁴⁶

Zákonem stanovené podmínky jsou stanoveny, tak, že právnická osoba musí dobrovolně upustit od dalšího protiprávního jednání a buď odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, nebo zamezit škodlivému následku nebo napravit způsobený škodlivý následek, anebo učinit oznámení o trestném činu příslušnému orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.

Základní podmínkou účinné lítosti je dobrovolné jednání. Právnická osoba zde jedná dobrovolně, jestliže splní podmínky účinné lítosti na základě vlastního rozhodnutí a bez vlivu vnějších okolností, přičemž u úmyslných trestných činů musí být takové rozhodnutí založeno na vědomí možnosti uskutečnit trestnou činnost. Nezáleží na tom, zda takové rozhodnutí bylo ovlivněno i obavou z odhalení trestného činu a z trestních následků. Opět jako u podmínek zániku trestnosti účinnou lítosti u fyzické osoby platí, že dobrovolnost není vyloučena jen proto, že jednala pod vlivem obecné obavy z možného trestního stíhání. Taková obava totiž nevylučuje dobrovolnost napravení škodlivého následku trestného činu, neboť i jednání, které je vedeno snahou odvrátit trestní stíhání jednajících právnické osoby, může být dobrovolné.⁴⁷

Odstraněním nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, se rozumí odstranění všech vzniklých konkrétních ohrožení, z nichž vyplývá nebezpečí vzniku jakékoli újmy na zájmu chráněném trestním zákoníkem. Odstraněním nebezpečí se tu odvrací možnost vzniku poruchy, jež hrozí chráněnému zájmu, a proto tato podmínka předchází zamezení škodlivému následku. Kdežto zamezení škodlivému následku spočívá v zabránění jeho vzniku, a proto je zásadně možné jen u ohrožovacích

---

⁴⁶ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní odpovědnost právnických osob*: komentář. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. s 277. ISBN 978-80-7400-116-1.

⁴⁷ Usnesení NS ČR ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000 (T 14/2001; SR 4/2001 s. 126).

trestných činů a u trestných činů předčasně dokonáných, dokud nevznikla porucha. Jestliže již vznikla porucha, přichází v úvahu jen napravení škodlivého následku.⁴⁸

U napravení škodlivého následku již vznikla porucha, ale právnická osoba obnovila předešlý stav tím, že odstranila způsobené změny. Aby právnická osoba mohla napravit škodlivý následek, je vždy potřeba aktivní činnosti. Není-li možné uvedení v předešlý stav alespoň v podstatných rysech, nemůže se jednat o účinnou lítost.

Škodlivý následek je jakákoliv skutečná újma na zákonem chráněném objektu, způsobená dokonáním trestným činem, tedy jen jeho porušení, a nikoli pouhé jeho ohrožení.⁴⁹

Oznámení o trestném činu musí právnická osoba učinit jen státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Oznámení musí být učiněno včas, tedy v době, aby mohlo být ještě nebezpečí chráněného zájmu odstraněno.

Právnická osoba má v ustanovení § 7 taxativní výčet trestných činů, kterých se může dopustit. Nemůže se tedy dopustit všech trestných činů, které uvádí obecný trestní zákoník. Podle tohoto zákona se trestnými činy, které jsou uvedené v trestním zákoníku, rozumí obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), svěřením dítěte do moci jiného (§ 169 trestního zákoníku), vydírání (§ 175 trestního zákoníku), porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku), znásilnění (§ 185 trestního zákoníku), sexuální nátlak (§ 186 trestního zákoníku), pohlavní zneužití (§ 187 trestního zákoníku), kuplířství (§ 189 trestního zákoníku), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 trestního zákoníku), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 trestního zákoníku), účast na pornografickém představení (§ 193a trestního zákoníku), navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b trestního zákoníku), ohrožování výchovy dítěte (§ 201 trestního zákoníku), svádění k pohlavnímu styku (§ 202 trestního zákoníku), podvod (§ 209 trestního zákoníku), pojistný podvod (§ 210 trestního zákoníku), úvěrový podvod (§ 211 trestního zákoníku), dotační podvod (§ 212 trestního zákoníku), provozování nepoctivých her a sázek (§ 213 trestního zákoníku), podílnictví (§ 214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§ 215 trestního zákoníku),

---

⁴⁸ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. s 278. ISBN 978-80-7400-116-1.

⁴⁹ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. s 279. ISBN 978-80-7400-116-1.

legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 trestního zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (§ 217 trestního zákoníku), lichva (§ 218 trestního zákoníku), neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 trestního zákoníku), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 trestního zákoníku), poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 232 trestního zákoníku), padělání a pozměnění peněz (§ 233 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), neoprávněná výroba peněz (§ 237 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 trestního zákoníku), neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 trestního zákoníku), nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243 trestního zákoníku), porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží (§ 244 trestního zákoníku), padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti (§ 245 trestního zákoníku), zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254 trestního zákoníku), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 trestního zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku), vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy (§ 259 trestního zákoníku), poškozování finančních zájmů Evropské unie (§ 260 trestního zákoníku), porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 270 trestního zákoníku), nedovolené ozbrojování (§ 279 trestního zákoníku), vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280 trestního zákoníku), nedovolená výroba a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281 trestního zákoníku), nedovolená výroba a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282 trestního

zákoníku), nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 trestního zákoníku), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 trestního zákoníku), nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 trestního zákoníku), poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 trestního zákoníku), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 trestního zákoníku), poškození vodního zdroje (§ 294a trestního zákoníku), poškození lesa (§ 295 trestního zákoníku), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 trestního zákoníku), neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300 trestního zákoníku), poškození chráněných částí přírody (§ 301 trestního zákoníku), teroristický útok (§ 311 trestního zákoníku), vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci (§ 324 trestního zákoníku), vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (§ 326 trestního zákoníku), přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku), nepřímé úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku), zasahování do nezávislosti soudu (§ 335 trestního zákoníku), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 trestního zákoníku), organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice (§ 340 trestního zákoníku), napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky (§ 341 trestního zákoníku), neoprávněné zaměstnávání cizinců (§ 342 trestního zákoníku), křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (§ 346 trestního zákoníku), padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 trestního zákoníku), nedovolená výroba a držení pečeti státní pečeti a úředního razítka (§ 349 trestního zákoníku), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 trestního zákoníku), hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 trestního zákoníku), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 trestního zákoníku), účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 trestního zákoníku), podněcování k trestnému činu (§ 364 trestního zákoníku), nadřívání (§ 366 trestního zákoníku), projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení

práv a svobod člověka (§ 404 trestního zákoníku) a popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 trestního zákoníku).

Pokud u některých trestných činů z tohoto výčtu umožňuje trestní zákoník zánik trestnosti účinnou lítostí, platí to i pro tento zákon.

Úprava účinné lítosti je u právnických osob podstatně širší, protože se vztahuje na všechny trestné činy, které jsou v ustanovení § 7 vyjmenovány. Avšak trestné činy přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332) nebo nepřímé úplatkářství (§ 333) jsou z tohoto seznamu vyňaty, tzn. nezanikne u nich trestní odpovědnost účinnou lítostí.

Zvláštní účinná lítost není v tomto zákoně nijak specifikována. Zatímco u fyzických osob jsou stanoveny zvláštní a benevolentnější podmínky, zde jsou tyto trestné činy zařazeny pod účinnou lítost obecnou. U trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení nebo podobné povinné platby a účast na organizované zločinecké skupině tedy právnická osoba nenajde speciální úpravu, ale úpravu přísnější podle obecné účinné lítosti.

Trestnost právnických osob se nevztahuje na všechny právnické osoby. I v tomto případě zákon ustanovuje výjimku. Vyloučenou odpovědnost za trestný čin má Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Majetková účast právnických osob se na vyloučení odpovědnosti nevztahuje.

6. Procesní důsledky účinné lítosti

Procesní důsledky zániku trestnosti upravuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. V několika ustanoveních nalezneme, že právě z důvodu zániku trestnosti se například může zastavit trestní stíhání. Pro tuto problematiku budou podstatná ustanovení § 172, § 188 a § 226.

Prvním procesním důsledkem, upraveným v ustanovení § 172, je zastavení trestního stíhání. Státní zástupce může zastavit trestní stíhání pouze z taxativně vyčtených důvodů v zákoně. Konkrétně ustanovení § 172 odst. 1, písmeno f) umožňuje státnímu zástupci zastavit trestní stíhání z důvodu zániku trestnosti činu. Zánikem trestnosti pro toto ustanovení se rozumí pouze

- účinná lítost podle § 33 trestního zákoníku,
- zvláštní ustanovení o účinné lítosti (§ 197, § 242, § 362),
- zánik trestnosti přípravy k trestnému činu (§ 20),
- zánik trestnosti pokusu trestného činu (§21),
- zánik trestnosti účastenství (§24 TrZ).

Zastavení trestního stíhání se musí vždy opírat o závěr, že ke spáchání skutku došlo a že obviněný je pachatelem trestného činu, a proto nelze k zastavení trestního stíhání přikročit ihned, co vyšla najevo příslušná okolnost zániku trestnosti činu, ale až poté, co bylo na základě provedeného dokazování spolehlivě zjištěno, že nepřichází v úvahu zastavení trestního stíhání pro některý z příznivějších důvodů jako je zánik trestnosti formou účinné lítosti.⁵⁰

Tyto procesní důsledky platí i v řízení v trestních věcech mladistvých. Speciální zákon nemá v případě těchto důsledků speciální ustanovení, proto se bude řídit obecným právním předpisem tj. zákon č. 141/ 1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Další procesní důsledky jsou v rámci rozhodnutí v ustanovení § 188 trestního řádu. Rozhodnutím je myšlen výsledek myšlenkového a praktického postupu předsedy

---

⁵⁰ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: komentář*. 6 vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

senátu, případně senátu při předběžném projednání obžaloby.⁵¹ Po předběžném projednání obžaloby soud dělá několik činností, které jsou uvedeny v ustanovení § 188 Trestního řádu. Mimo jiné může soud trestní stíhání zastavit za okolností, které vyplývají z § 172 odstavce 1. Jedná se o procesní důsledky, kdy se zastavuje trestní stíhání z důvodu (mimo jiných) účinné lítosti.

Nyní se dostáváme až k řízení před soudem, tedy k hlavnímu líčení. Z ustanovení § 226 Trestního řádu vyplývá, že soud zproští obžalovaného obžaloby, jestliže na základě důkazů předložených v hlavním líčení státním zástupcem a případně doplněných soudem, a to i k návrhům ostatních stran, trestnost činu zanikla. U důvodů vylučujících protiprávnost je způsobeno, že nejde o trestný čin. Naopak u účinné lítosti se trestný čin stal, ale až po spáchání trestného činu nastává zánik trestnosti. Předpokladem použití důvodu pro zproštění obžaloby je, že

- skutek, který je předmětem obžaloby, se stal,
- skutek byl v době jeho spáchání trestným činem,
- jeho pachatelem je obžalovaný,
- obžalovaný nebyl v době činu nepříčetný,
- trestnost činu po jeho spáchání zanikla.⁵²

Zánik trestnosti v tomto ustanovení mohou způsobit pouze důvody stejné jako u předchozích ustanovení. Jedná se tedy o účinnou lítost, zvláštní účinnou lítost, zánik trestnosti přípravy k trestnému činu, zánik trestnosti pokusu trestného činu a zánik trestnosti účastenství. Do této sekce nepatří zánik trestnosti promlčením ani zánik trestnosti smrtí pachatele a jiné okolnosti, které způsobují zánik trestnosti.

---

⁵¹ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád: komentář*. 6 vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

⁵² ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád: komentář*. 6 vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

7. Zahraniční právní úprava

Úprava zániku trestní odpovědnosti je v každém státu jiná. Pro srovnání institutu účinné lítosti jako zániku trestní odpovědnosti byla zvolena blízká zahraniční úprava. Vzhledem k minulosti a dlouhému společnému vývoji právní terminologie České republiky a okolních států, byly zvoleny právě státy Slovensko, Rakousko a Polsko.

Cílem této kapitoly není důsledný rozbor zahraničních právních úprav účinné lítosti. Následující text pouze naznačuje, jaký je zánik trestnosti v blízké zahraniční právní terminologii.

7.1 Slovensko

Historie trestního práva na Slovensku je do jisté doby stejná jako v České republice. Ještě do nedávna na Slovensku platil stejný zákon jako v České republice, a to trestní zákon č. 140/ 1961 Sb., trestní zákoník. Změny přišly až v roce 2005, kdy byl přijat nový trestní zákon číslo 300/2005 Z.z.

Mezi negativní podmínky trestné činnosti patří zákonem vymezené důvody zániku trestnosti. Tyto okolnosti automaticky vedou k zániku tzv. trestněprávního vztahu, který mezi pachatelem a státem vznikl okamžikem spáchání trestného činu. I zde je potřeba odlišit zánik trestnosti od okolností vylučujících protiprávnost.⁵³

Důvody zániku trestnosti upravuje hlava III. v obecné části trestního zákona. Slovenské trestní právo uznává tyto zániky trestnosti:

- Změna zákona (§ 84)
- účinná lítost (§ 85 a § 86)
- Promlčení trestního stíhání (§ 87 a 88) u mladistvých § 96.

Mezi další důvody zániku trestnosti patří smrt pachatele. Do kategorie speciálních důvodů zániku trestnosti dále patří zánik trestnosti přípravy a pokus trestného činu.

---

⁵³ IVOR, J, et al. Trestné právo hmotné: Všeobecná časť. 1 vyd. 2006. S. 321. ISBN: 80-8078-099-4.

V porovnání s trestněprávní úpravou České republiky se v podstatě ve většině právní úpravě shodujeme.

7.1.1 Účinná lítost

Účinná lítost je jeden ze všeobecných důvodů zániku trestní odpovědnosti. V § 85 je upravena obecná účinná lítost. Tento druh účinné lítosti platí pro taxativně vyčtené trestné činy a má stejné podmínky. V následujícím ustanovení, tedy v § 8, je stanoveno tzv. samostatné ustanovení o účinné lítosti, které upravuje samostatné trestné činy. V trestním zákoně České republiky je upravena zvláštní účinná lítost ve zvláštní části u konkrétních trestných činů. V trestním zákoně Slovenské republiky jsou však zvláštní podmínky účinné lítosti upraveny už v obecné části trestního zákona.

Podmínky obecné účinné lítosti jsou obdobné jako v České republice. Musí jít o trestné činy, které jsou taxativně vyjmenované v ustanovení § 85. Trestnost zaniká, pokud pachatel trestného činu škodlivému následku zamezí, nebo ho napraví, nebo oznámí v době, kdy se škodlivému následku trestného činu dalo ještě zabránit. Oznámení musí nahlásit orgánu činnému v trestním řízení, nebo policejnímu sboru. Voják může oznámení nahlásit svému nadřízenému, nebo služebnímu orgánu a osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo ve výkonu vazby i příslušníkovi Sboru vězeňské a justiční stráže.

Opět zde musí jít o dobrovolné konání, tzn. jednání z vlastní vůle. O dobrovolné rozhodnutí jde jen tehdy, když se pachatel, ačkoliv mylně, domnívá, že nejsou překážky bránící v ukončení činnosti a že trestný čin je uskutečnitelný včetně jeho škodlivých následků.⁵⁴ Jak je známo z právní úpravy České republiky, nejde o dobrovolné jednání, pokud k němu dojde až po odhalení trestného činu.

Pokud se na trestném činu podílí více osob, budou posuzovány samostatně.

---

⁵⁴ IVOR, J, et al. *Trestné právo hmotné: Všeobecná časť*. 1 vyd. 2006.s 325. ISBN 80-8078-099-4.

Obecné účinné lítosti za těchto podmínek můžeme využít u trestného činu šíření nebezpečné lidské nakažlivé nemoci (§ 163) ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 168), brání rukojmí (§ 185), legalizace příjmu z trestné činnosti (§ 233, § 234), porušování povinnosti při správě cizího majetku (§ 238), porušování předpisů při vývozu zboží při styku s cizinou (§ 254), porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi (§ 255, § 256, § 257) ohrožení devízového hospodářství (§ 258), zkreslování údajů hospodářské a obchodní evidence (§ 260), poškozování finančních zájmů Evropských společenství (§ 263), ohrožení obchodního, bankovního, poštovního, telekomunikačního a daňového tajemství (§ 264), zkrácení daně a pojistného (§ 276), všeobecné ohrožení (§ 284), poškozování a ohrožení provozu všeobecně prospěšného zařízení (§ 286), ohrožení a poškození životního prostředí (§ 300, § 301), vlastizrada (§ 311), úklady proti Slovenské republice (§ 312), teror (§ 313, § 314), záškodnictví (§ 315, § 316), sabotáž (§ 317), vyzvědačství (§ 318), ohrožení důvěrné skutečnosti a vyhrazené skutečnosti (§ 353), vzpoura vězňů (§ 358), šíření poplašné zprávy (§ 361, § 362), genocida (§ 418), terorismus (§ 419), nelidskost (§ 425) a používání zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje (§ 426).

7.1.2 Zvláštní účinná lítost

Trestné činy uvedené v § 86 mají speciální ustanovení o účinné lítosti, které jsou pro každý tento trestný čin jedinečné. Zákon ustanovuje i speciální podmínky, které musí být splněné, aby k zániku trestnosti takového činu mohlo dojít.⁵⁵

Zákonodárce vymezil zvláštní právní úpravu pro trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 207), nevyplacení mzdy a odstupného (§ 214) a neodvedení daně a pojistného (§ 277), anebo nezaplacení daně (§ 278), založení, zosnování a podpora zločinecké skupiny (§ 296 anebo založení, zosnování a podporování teroristické skupiny (§ 297), podplácení (§ 332, § 333, § 334, § 335) a nepřímá korupce (§ 336 odst. 2)

---

⁵⁵ IVOR, J, et al. Trestné právo hmotné: Všeobecná časť. 1 vyd. 2006. S. 326. ISBN 80-8078-099-4.

U trestného činu zanedbání povinné výživy jsou příznivější podmínky v možnosti zániku trestnosti i po zjištění trestného činu. Postačí, pokud pachatel splnil dodatečně svou povinnost do doby, než se soud odebral na závěrečnou poradu. Tyto podmínky platí, pokud trestný čin neměl trvale nepříznivých následků, tj. následky, které nemohl dodatečně napravit, nebo odstranit.

Trestnost zaniká i v případě, že Úřad práce, sociálních věcí a rodiny poskytl oprávněné straně náhradní výživné podle osobního předpisu v plné výši podle rozhodnutí soudu o výživném a pachatel uhradil náhradu za poskytnuté náhradní výživné dřív, než se soud odebral na závěrečnou poradu. Opět platí podmínka, že trestný čin nesmí mít trvale nepříznivé následky.

Zákon je shovívavý i k pachateli, který se dopustí trestného činu nevyplacení mzdy a odstupného. Pokud po dokonání tohoto trestného činu do šedesáti dní dodatečně splní, splní tak podmínky pro zánik trestní odpovědnosti pachatele. Tyto podmínky platí za předpokladu, že čin pachatele neměl trvale nepříznivých následků.

U trestného činu neodvedení daně a pojistného nebo nezaplacení daně zaniká trestnost, pokud jsou dlužné částky zaplacené nejpozději v den následujícím po dni, kdy se pachatel po skončení jeho vyšetřování mohl seznámit s jeho výsledky.

Trestnost založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny zaniká, pokud pachatel udělá dobrovolné oznámení. Oznámení musí sdělit buď orgánu činnému v trestním řízení, nebo policejnímu sboru v době, kdy se nebezpečí, které hrozilo z další činnosti, mohlo ještě odstranit. Voják a osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby mohou takový trestný čin oznámit stejným osobám, které vyplývají z ustanovení § 85.

Uzákonění této formy účinné lítosti, a tím způsob zániku trestnosti tohoto činu, má umožnit odhalení organizovaného zločinu a zabránit tak další trestné činnosti, zejména způsobení trestněprávních následků.⁵⁶

Trestné činy podplácení a nepřímé korupce jsou poslední v této specifické skupině zániku trestnosti. Aby zanikla trestnost pachatele tohoto činu ihned po tom, co pachatel úplatek poskytnul nebo slíbil, musí vyrozumět orgán činný v trestním řízení, nebo

---

⁵⁶ IVOR, J, et al. *Trestné právo hmotné: Všeobecná část*. 1 vyd. 2006. S 328- 329. ISBN: 80-8078-099-4.

policejní sbor. Voják takový čin oznámí svému nadřízenému, nebo služebnímu orgánu. Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby oznámení učiní sboru vězeňské, nebo justiční strážě.

Další podmínkou je, že úplatek poskytla osoba, která sama původně neměla v úmyslu podplácet. Úplatek slíbila nebo dala, protože o to byla přímo požádána. Pokud osoba dala sama úplatek, nevztahuje se na ni zánik trestní odpovědnosti. Zánik trestní odpovědnosti se nebude vztahovat ani na osobu, která neučiní oznámení ihned, tzn. bez odkladu. Pachatel musí oznámit tento skutek bezprostředně po činu, jak je to podle okolností možné.

Podmínky účinné lítosti jsou podmínkám v České republice velmi blízké. Některé změny nastaly pouze u trestných činů, kde je možnost účinné lítosti využít.

7.2 Rakousko

S Rakouskou zemí nás spojuje dlouhá společná historie. Nejen historii však máme společnou. Spojuje nás i dlouhodobý vývoj práva.

Trestní právo se v Československu mění v roce 1950. Tehdy byl přijat nový trestní zákon a to zákon č. 86/1950 Sb. Do té doby pro nás platil společný zákon a to trestní zákoník rakouský o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852.

Trestní úprava byla rekonstruována v roce 1974 zákonem číslo 60/ 1974 BGBl, o soudně trestných činech a používá se dodnes.

7.2.1 Obecná účinná lítost

Obecná úprava účinné lítosti je zakotvena v § 167 zákona č. 60/1974 BGBl. Je aplikovatelná u trestného činu poškození věci, poškození dat, rušení funkčnosti počítačového systému, krádeže, odběru energie, zpronevěry, zatajení, trvalého odnětí věci, zásahu do cizího honebního práva nebo do práva rybolovu, odcizení, podvodu,

podvodného zneužití zpracovávaných počítačových dat, vylákání plnění, podvodu z nouze, zpronevření, přijetí daru představitelem moci, zneužití podpory, podvodného zadržování příspěvků na sociální pojištění a příplatků podle zákona o stavebních zaměstnancích, dovolené a odbytném, lichvy, podvodného úpadku, poškození cizích věřitelů, zvýhodnění věřitele, poškození zájmu věřitelů z hrubé nedbalosti, zmaření výkonu a podílnictví.⁵⁷

Aby zanikla trestnost pachatele, musí být splněny následující podmínky. Pachatel není trestě odpovědný jestliže, dříve než se úřad dozvěděl o jeho vině, nahradí celou vzniklou škodu, nebo se smluvně zaváže, že poskytne poškozenému během určité doby takovou náhradu škody. Pokud pachatel nedodrží závazek, trestnost se znovu obnoví. Pro tyto účely se úřadem rozumí povoláný úřad k trestnímu stíhání zároveň povoláné bezpečnostní orgány.

Pachatel se dále netrestá, jestliže nahradil celou škodu v průběhu vlastního oznámení u úřadu a tím tak projeví úřadu svou vinu. Netrestá se ani pachatel, který se vážně snažil o nahrazení škody, jestliže třetí osoba nahradí jeho jménem celou vzniklou škodu.

Ve všech případech se musí jednat o dobrovolné plnění. V případě jednání z donucení nehovoříme o účinné lítosti.

7.2.2 Zvláštní účinná lítost

Zvláštní podmínky účinné lítosti jsou ve srovnání s Českou právní úpravou velmi rozsáhlé a objevují se napříč trestním zákoníkem.

---

⁵⁷.KRUK, J. Trestní zákoník Rakouska -Spolkový zákon z 23. 01. 1974, ve znění novely č. 134/2013, stav 01. 01. 2014. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014.

7.2.2.1 Trestné činy proti majetku

Pro legalizaci výnosů z trestné činnosti (§ 165) se netrestá, kdo dobrovolně, a dříve než se úřad dozvěděl o jeho vině, docílí sdělením úřadu nebo jiným způsobem zajistí podstatnou část majetku, na kterou se vztahovala legalizace výnosů z trestné činnosti. I když budou bez přičinění pachatele zajištěny podstatné části majetku, postačí, pokud se alespoň dobrovolně a vážně snažil o zajištění.

Stát zde dává přednost ochraně majetku před chycením pachatele trestného činu. Slibuje pachateli beztrestnost i v případě, pokud zajistí většinou část majetku.

7.2.2.2 Trestné činy proti životnímu prostředí

Při spáchání trestního činu úmyslné poškození životního prostředí (§ 180), poškození životního prostředí z nedbalosti (§ 181), těžké poškození hlukem (§ 181a), nakládání s odpady a jejich ukládání způsobem ohrožujícím životní prostředí spáchané úmyslně (§ 181b), nakládání s odpady způsobem ohrožujícím životní prostředí a jejich ukládání spáchané z nedbalosti (§ 181c) provozování zařízení ohrožující životní prostředí spáchané úmyslně (§ 181d), provozování zařízení ohrožující životní prostředí spáchané z hrubé nedbalosti (§ 181e), úmyslné poškození stavu zvířete a rostlin (§ 181f), poškození stavu zvířete a rostlin spáchané z hrubé nedbalosti (§ 181g) úmyslné poškození životních prostorů v chráněných oblastech (§ 181h), poškození životních prostorů v chráněných oblastech spáchané z hrubé nedbalosti (§ 181i), jiná ohrožení stavu zvířete nebo rostlinstva (§ 182) a (§ 183) hrožení stavu zvířete a rostlinstva spáchané z nedbalosti se netrestá, pokud pachatel odstraní způsobené nebezpečí, znečištění nebo jiná poškození v době, kdy ještě nedošlo k poškození člověka, zvířete nebo rostlin. Platí pouze za podmínky, že pachatel tak učiní dříve, než se o jeho vině úřad dozvěděl.

7.2.2.3 Trestné činy proti pravosti certifikátů a důkazů

Zákonodárce další zvláštní podmínky účinné lítosti stanovuje v hlavě XII. Podmínky se vztahují k trestnému činu padělání listin (§ 223), padělání obzvláště chráněných listin (§ 224), přijetí, další předání nebo držení padělaných nebo zfalšovaných obzvláště chráněných listin (§ 224a), padělání veřejných ověřovacích značek (§ 225) a padělání dat (§ 225a).

Zde postačí zničení či jiné odstranění věcí, které byly použity způsobem označeným v § 223 až 225a dříve, než byly použity v právním styku. Neexistuje-li nebezpečí použití nebo bylo-li nebezpečí odstraněno bez přičinění pachatele, postačí, pokud se pachatel dobrovolně a vážně pokusil o odstranění nebezpečí.

7.2.2.4 Trestné činy proti bezpečnosti manipulace s penězi, cennými papíry, razítky a bezhotovostními platebními prostředky

Pro padělání peněz (§ 232), další předávání a držení padělaných nebo pozměněných peněz (§ 233), zmenšení mincí a další předávání zmenšených mincí (§ 234), padělání obzvláště chráněných cenných papírů (§ 237), padělání cenin (§ 238) a příprava padělaných peněz, cenných papírů nebo cenin (§ 239) jsou příznivější podmínky stanoveny v § 240 rakouského trestního zákona. Zákonodárce v těchto případech nepotrestá pachatele, pokud upustí od činnosti před jejím ukončením a padělané nebo pozměněné peníze, cenné papíry nebo ceniny nebo zmenšené mince stejně tak padělané náčiny zničí, nebo předá úřadu (pokud je má v držení) a sdělením úřadu nebo jiným způsobem odstraní nebezpečí. I u těchto trestných činů postačí snaha o dobrovolné a vážné odstranění nebezpečí. Ani v tomto případě nebude pachatel potrestán.

V této sekci jsou definovány ještě další podmínky, které se týkají trestného činu padělání bezhotovostních platebních prostředků (§ 241a), přijetí, další předání nebo držení padělaných nebo pozměněných bezhotovostních platebních prostředků (§ 241b)

a příprava padělání bezhotovostních platebních prostředků (§ 241c).

Postačí, pokud pachatel odstraní nebezpečí, které vychází z § 241a až 241c dříve, než byl prostředek použit v právním styku. I zde opět platí podmínka postačující v pokusu odstranění nebezpečí. Pokud bylo nebezpečí odstraněno přičiněním někoho jiného než samotného pachatele, nebude trestán v případě, kdy aniž by tuto skutečnost věděl, se bude vážně a dobrovolně snažit nebezpečí odstranit.

Úplně totožné jsou podmínky pro trestné činy odcizení bezhotovostních platebních prostředků (§ 241e) a přijetí, další předání nebo držení odcizených bezhotovostních platebních prostředků (§ 241f), ačkoliv jsou upraveny v samostatném ustanovení, a to v ustanovení § 241g.

7.2.2.5 Velezrada a další útoky proti státu

Pachatel se netrestá pro velezradu (§ 242), jestliže dobrovolně upustí od provedení trestného činu. V případě, že se na tomto záměru účastní více osob, nebude potrestán, pokud zabrání, nebo dobrovolně odvrátí následek. Pachatel se netrestá ani v případě, jestliže nedojde k provedení nebo následek nenastane bez jeho přičinění, snaží-li se bez znalosti této skutečnosti dobrovolně a vážně zabránit provedení, nebo odvrátit následek.

U trestného činu vlastizrady je příprava trestná. I ve fázi přípravy dává zákonodárce možnost zániku trestní odpovědnosti. Pokud pachatel dobrovolně upustí od činnosti, zaniká tak jeho trestněprávní odpovědnost. Pokud se přípravy trestného činu účastní více osob, musí pachatel zabránit vzniku velezrady.

Za jistých podmínek je pachatel vázán slibem beztrestnosti i u trestného činu protistátní sdružení (§ 246). Pachatel nebude potrestán, odhalí-li úřadům, co je mu o sdružení a jeho plánech známo v době, kdy tyto skutečnosti byly ještě utajeny, a to dříve, než se o tom úřad dozvěděl.

7.2.2.6 Trestné činy proti výkonu spravedlnosti

Příznivější podmínky jsou stanoveny i v jednadvacáté části pro trestné činy křivá důkazní výpověď (§ 288), křivá důkazní výpověď před správním úřadem (§ 289), nepravdivý soupis majetku (§ 292a), padělání důkazního prostředku (§ 293) a potlačení důkazního prostředku (§ 295). Podmínky jsou zde stanoveny samostatně k jednotlivým trestným činům.

Dopustí-li se pachatel křivé důkazní výpovědi, nebo křivé důkazní výpovědi před správním úřadem, nebude potrestán, pokud své nepravdivé prohlášení opraví před ukončením svého výslechu.

U trestného činu nepravdivý soupis majetku je zapotřebí opravení nebo doplnění údaje, ovšem za podmínky, kdy ještě nedošlo ke zmaření uspokojení věřitele, nebo to nebylo zkráceno. Pachatel tyto podmínky musí splnit dříve, než se úřad o jeho vině dozvěděl.

Zvláštní účinná lítost je dále zakotvena u trestného činu padělání důkazního prostředku.

Dopustí-li se pachatel tohoto trestného činu, aby nebyl pro účinnou lítost trestně stíhán, musí dobrovolně upustit od použití padělaného nebo zfalšovaného důkazního prostředku, nebo musí zabránit použití nebo změni před jeho použitím v řízení změnu na důkazním prostředku, která je způsobilá vyvolat omyl. Opět postačí snaha pachatele odstranit nebezpečí za podmínky, že bylo nebezpečí odstraněno bez přičinění pachatele, ač o této skutečnosti pachatel nevěděl. Jen za těchto podmínek je možné aplikovat zánik trestnosti účinnou lítostí.

Poslední zvláštní úpravu účinné lítosti zákon stanovil pro trestný čin potlačení důkazního prostředku. Pachatel nebude potrestán, pokud dobrovolně předloží důkazní prostředek soudu, státnímu zastupitelství, správnímu úřadu, nebo kriminální policii v době, kdy důkazní prostředek ještě může být zohledněn při rozhodnutí, nebo opatření, jež má být učiněno.

7.3 Polsko

Polsko pro svou trestněprávní úpravu používá zákon číslo 553 z roku 1997, tzv. Kodeks karny. Tento zákon nabyl účinnosti 1. září 1998. Je rozdělen na část obecnou, část zvláštní a část vojenskou.

7.3.1 Účinná lítost

Ustanovení o účinné lítosti se vztahuje na všechny trestné činy obsažené v tomto zákoně. V polském zákoně zaniká trestní odpovědnost, pokud pachatel od trestného činu dobrovolně upustí, nebo zabráni zamýšlenému činu již během provádění trestného činu. Pokud splní tyto podmínky, stát umožňuje pachateli zmírnění trestu, nebo dokonce úplné zbavení trestní odpovědnosti.

Účinnou lítost lze aplikovat u přípravy a pokusu trestného činu. U přípravy zaniká trestnost, pokud pachatel dobrovolně upustí od dokonání trestného činu a udělá takové opatření, které zabráni využívání připravených věcí v budoucnosti. U pokusu se pachatel vzdává dokonat trestný čin, ale musí to udělat dobrovolně.

Zvláštní podmínky účinné lítosti se vykytují ve zvláštní části u konkrétních trestných činů.

Specifické podmínky obsahuje například úplatkářství. U tohoto trestného činu nepodléhá trestu pachatel, pokud majetková či jiná výhoda nebo jejich ekvivalent byly předány osobě plnící veřejnou funkci a pachatel uvědomil o této skutečnosti orgán činný v trestním řízení a oznámil všechny okolnosti deliktu, dříve než se orgán tuto skutečnost v trestním řízení dozvěděl.⁵⁸ Ačkoliv je tato podmínka v České republice obecná, v Polsku je oznámení trestného činu zvláštní formou účinné lítosti.

---

⁵⁸ SYLLOVÁ, J. Oznámení podplácení v evropských státech, vztah k účinné lítosti. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Červen 2011. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=72817>

Spolupachatel nepodléhá trestu, pokud dobrovolně zabránil dokonání činu. Pokud se o zabránění pokusil, je to pro spolupachatele polehčující okolnost.

8. Závěr

Celý rozsah práce je věnován institutu účinné lítosti, který je jedním z důvodů zániku trestní odpovědnosti. Zákon touto cestou dává možnost pachatelům trestných činů napravit, nebo odstranit své škodlivé následky, a to i po dokončení trestného činu. Zájem společnosti je především v ochraně objektů před trestním stíháním pachatele.

Problematika účinné lítosti není zdaleka novým institutem v právní terminologii České republiky. Poprvé se objevuje v roce 1852, i když pouze jako zvláštní důvod zániku trestnosti.

Zásadním vývojem dané problematiky byl trestní zákoník z roku 1950. Tento trestní zákoník modifikuje účinnou lítost novým způsobem. Rozlišuje již mezi účinnou lítostí obecnou a účinnou lítostí zvláštní. Úprava účinné lítosti se v této době velmi přiblížila současné právní úpravě v trestním zákoně č. 40/2009 Sb.

Soudobá podoba účinné lítosti je zakotvena v § 33 trestního zákoníku. V tomto ustanovení jsou zakotveny všechny podmínky pro aplikaci obecné účinné lítosti. Zvláštní účinnou lítost nalezneme v hlavě zvláštní, v právní úpravě České republiky, pouze u třech trestných činů.

Značné rozdíly se objevily až ve speciální právní úpravě v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob. Oba zákony v porovnání s obecnou právní úpravou v trestním zákoníku mají své specifické podmínky. Především zákon upravující soudnictví ve věcech mládeže uznává podmínky příznivější.

Účinná lítost není upravena pouze v právní terminologii České republiky. Její úpravu nalezneme i v jiných státech světa. I přes dlouhý společný vývoj práva sousedních států je z této práce zřejmé, že zahraniční právní úprava vykazuje jisté odlišnosti.

9. Seznam použité literatury

Monografie, sborníky

BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

FRYŠTÁK, Marek, et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-158-0.

GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné: judikatura obecné části*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-260-0.

HATTENHAUER, Hans. *Evropské dějiny práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1998. ISBN 80-7179-056-7.

CHMELÍK, J., et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-785-0.

CHMELÍK, JAN. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-778-2.

IVOR, J, et al. *Trestné právo hmotné: Všeobecná časť*. 1. vyd. 2006. ISBN: 80-8078-099-4.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KRUPKA, Vladimír. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: ARMEX PUBLISHING, 2010. ISBN 978-80-86795-89-8.

KRUK, Jiří. Trestní zákoník Rakouska -Spolkový zákon z 23. 01. 1974, ve znění novely č. 134/2013, stav 01. 01. 2014. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014.

MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995. ISBN 80-85903-01-6.

MALÝ, L., et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.

MIŘIČKA, A, SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý kompas, 1932.

NEZKUSIL, J. *Československé trestní právo*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1978. ISBN 60-61-78.

NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 3. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

SCHELLE, K., et al. *Obecné dějiny státu a práva*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1996. ISBN 80-210-0607-2.

ŠÁMAL, P., et al. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. s 277. ISBN 978-80-7400-116-1.

ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-375-5.

ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-829-0.

ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon: Komentář I. díl*. 6 vydání, Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN – 80-7179-896-7.

TAUCHEN, V. *Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava*. In: *Československé trestní právo v proměnách věků (Sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5086-0.

TOLAR, Jan. *Trestní kodexy: trestné činy, přečiny, přestupky*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1979. ISBN 28-085-79.

VANTUCH, P. *Trestní zákoník: s komentářem*. 1. Vyd. ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

Článek v periodiku

ŠÁMAL, Pavel. K povaze provinění a účinné lítosti u mladistvého. *Právní rozhledy*. 2004, roč 9. ISSN 1210-6410.

Legislativa

ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. 11. 1961 o trestním řízení soudním.

ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. 6. 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník.

ČESKO. Zákon č. 418 ze dne 27. 10. 2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

ČESKOSLOVENKO. Zákon č. 89 ze dne 12. Července 1950 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140 ze dne 29. Listopadu 1961 trestní zákoník.

POLSKO. Zákon č. 88 z dne 6. Června 1997, trestní zákoník.

RAKOUSKO. Zákon č. 60 ze dne 23. ledna. 1974, trestní zákoník.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 300 ze dne 30. května 2005, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117 ze dne 27. Května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích.

Zákon č. 134 ze dne 27. května 1885 o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nim.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 29. 10. 1970, sp. zn. 3 Tz 22/70.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 11. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1368/2008 (T 1154/2009/I).

Usnesení NS ČR ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000 (T 14/2001; SR 4/2001 s. 126).

Rozhodnutí nejvyššího soudu 26/1991-I.

Rozhodnutí nejvyššího soudu 24/1952.

Rozhodnutí nejvyššího soudu R 40/1952.

Internetové zdroje

NEMRAVOVÁ, L., VAŇKOVÁ, M. K ZÁKONU O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB. [online] In: epravo.cz. epravo.cz. 2013. [2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-zakonu-o-trestni-odpovednosti-pravnicky-ch-osob-91439.html>

SYLLOVÁ, J. Oznámení podplácení v evropských státech, vztah k účinné lítosti. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Červen 2011. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=72817>